

Natura, gizakiaren organo-erreserba? Xenotransplanteen etikotasunaz

Leire Escajedo San Epifanio

Zuzenbidea eta Giza Genoma BBV Fundazioa - Bizkaiko Foru Aldundia unibertsitate arteko Katedra (Deustuko Unibertsitatea - Euskal Herriko Unibertsitatea)

Gibela, bihotza, giltzurrunak, azal zatiren bat... bizirik irauteko behar genukeen edozein organo zein ehun Naturatik har dezakegula diote Xenotransplanteak ikertu dituztenek. Animalia baten ADNa aldatzea nahikoa omen da errefusa ekiditeko. Egia baldin bada, giza organo-emaileen urritasuna gainditzeko ate bat zabaldu zaigu. Printzipio etiko onartuenen argira, ordea, ez dira teknika honen nondik norakoak hain baikor ikusten.

IMMUNOSUPRESOREAK HOBETZEA ETA INGENIARITZA GENETIKOA AURRERATZEARI ESKER, xenotransplanteak gizakiengan ikertzeko moduan daudela iragarri du zenbait zientzialaririk.

ARTXIBOKOA

Horrek eztabaida etikoa esnatu du. Xenotransplanteek orain arteko zenbait printzipio etikorekin egiten dute topo, baita galdera berriak sortu ere. Teknika hau onartzea gizartearentzat berebizikoa balitz, nagusi diren printzipio etikoetan zenbait aldaketa gauzatu beharko lirateke, historian zehar beste une askotan gertatu izan den bezala. Oztopo etikoak gaindiezinak balira, ordea, teknika hau debekatu egingo litzateke.

Etika berritzea edo dagoen moduan mantentzea egokiena den esatea ez da erraza. Etikoki plurala eta aldakorra den gizarte batean bizi gara eta horrek honelako eztabaidekin gehien adostasuna bilatzera eramaten gaitu beti. Baina zailtasun horrez gain, xenotransplanteek erabakitzeke beste zenbait zailtasun aurkezten dituzte, handiena egingdako ikerketa soziologikoetan haien aldeko eta haien aurkako iritziek duten

indarra. Gure helburua dugu xenotransplanteek erasotzen dituzten printzipio etikorik garrantzitsuenak adieraztea, baita eztabaidaren nondik norakoak azaltea ere.

Ondorioak hartzaillearengan

Hamarkada bat baino gehiago behar izan zen gizakien arteko transplanteek (alotransplanteek) orduko etikaren planteamenduekiko suposatzen zuten arazoa konpontzeko. Gaixoaren eskubideak, hildakoari zor zaion begirunea, immunosupresoreak erabiltzea, nortasuna babestea eta bestelako arazo asko zeuden tartean. Momentu hartan gizartean nagusi ziren printzipio etiko asko garai berrietara birmoldatzea erabaki zen.

Baina alotransplanteentzat eratu zen molde berri horretan ere ez daude xenotransplanteak eroso. Alotransplanteekin konparatuz, hartzaillearengan suerta daitezken ondorio immunologikoak latzagoak dira. Beste espezie baten organoek errefus latza eragin dezakete gorputzean eta txertatutako organoa deusez-

tatu edo bestelako gaitzak erakarri. Horrez gain, ez dakigu oraindik animalia baten organoak fisiologikoki pertsona baten gorputzaren beharrak era egokian eta denbora tarte luzean bete ditzaken edo ez.

“ez dira oraindik hartzaille eta biztanleriarengan izan ditzakeen ondorioak ezagutzen”

Kontua zera da: alderdi horien berri zehatzago izateko modu bakarra gizakiekin saiakuntza klinikoak egitea dela. Modelo birtual egokiak (ordenagailuen laguntzaz) garatzen ez diren bitartean, behintzat, saiakuntza kliniko horietan parte hartzen duten gizakiak gizartetik isolatu eta zorrozki kontrolatu beharko genituzke.

ARTXBOKOA

Biologikoki primateak dira esperimentazio-eredu eta etorkizunerako emale egokiak.

Gaixotasun ezezagunen arriskua

Espezieen arteko muga naturalak deuseztatzeak, xenotransplanteen kasuan, gizakiengan orain arte ezezagun izan diren gaixotasunak erakar ditzake. Arrisku horren garrantzia atzemateko, gogorra ditzagun animaliangandik gizakiengana eratorritako birus eta infekzioen adibide ezagun bi: HIESa eta Ebolaren birusa. Zuzenbide eta Giza Genoma Katedrak gauzatutako ikerketen arabera, hemen ikusten dute gure biztanleriaren erdiak baino gehiagok teknika horien aurkako arrazoirik nagusia. Xenotransplanteen ikerkuntzak aurrera jarraituko balu, teknika honen edozein saiakuntza klinikok gizartearen interesak babestu beharko litzuzke eta saiakuntzen emaitzak etorkizunerako kontuan hartzen dituen erakunderen bat sortu beharko litzateke. ➔

Txerriak izan dira orain arte gehien erabili diren animaliak. Arrazoa: merkeagoak dira eta etikoki ez da gizartearen sentiberatasuna hainbeste mintzen.

X. GORRI

ARTXIBOKOA

Herrialde bakoitzean, organo-beharrak nolakoak, xenotransplanteen aldeko indarra halakoa.

Animalia emaleak

Argi dago xenotransplanteen arrakastarako gizakiarengandik filogenetikoki hurbilen dauden animaliak (primatuek) esperimentazioan eta emaille-moduan erabiltzea litzatekeela hoberen. Harik eta hobe, errefusa ekiditeko edo organoen funtzionamendua hobetzeko ingeniariak genetikoak aplikatuko balitzaie. Baina gure kulturak animalien duen sentiberatasun etikoak, batez ere, primatuegan, aukera horiek oztopatzen ditu. Primatuekin ikerkuntzak gauzatzeko baimenak oso urriak dira eta, bestelako organo-emailen kasuan ere, ateratako organo hori gabe animaliak maiz bizitzetik izango ez duela kontuan hartu beharra dago. Sentiberatasuna eta argudio ekonomikoak direla, txerriak izan dira ugaztunetatik erabilienak xenotransplanteak ikertzeko. Baina, filogenetikoki gizakiarengan hain hurbil ez daudenez, saiakuntza horien emaitzek zalantza ugari erantzun gabe uzten dituzte.

Xenotransplante baten helburuz egindako manipulazio genetikoak etikoki mugatuta daude ere. Orain arte nagusitu diren printzipio etikoek ez dute onartzen animalien fenotipoa (bere espeziekoek duten itxura) eraldatzen duen manipulaziorik. Eta fenotipoa aldatu gabe ere, xenotransplanteetarako onartzen diren

*“animali
esperimentazioa
eta manipulazio
genetikoak ere
alderdi etikotik
mugatuta daude”*

aldaketa genetiko bakarrak oztopo immunologikoak gainditzeko helburua dutenak dira. Hortaz, organoen funtzionamendua eta iraupena hobetzeko manipulazioak (arazo fisiologikoak konpontzekoak) posible balira ere, ez daude gaur egun etikoki onartuta.

Zein da eztabaidaren egoera?

Kezka etikoak direla eta, alotransplanteek organo beharraren ehuneko oso garrantzitsua betetzen duten herrialdetan –Espainiaren kasu–, urrun ikusten dira xenotransplanteak gizakiengan saiatzeko baimenak. Beste herrialde batzuetan, ordea, alotransplante bat jasotzeko itxaropenik ez duten pertsonen kopurua handiegia da eta Gobernuak ezin diote presioari eutsi. Amerikako Estatu Batuek, Alemaniak edo beste herriren batek laster xenotransplanteak gizakiengan saiatzeko baimena emango duela uste da. Dagoeneko badituzte beren burua saiakuntzetarako eskaini duten pertsonen zerrenda luzeak.

Herrialde horien egoera ikusita, xenotransplanteen aurkako jarrera itxiak agorrrak direla uste dugu. Segurtasun-neurri eta kontrol egokiak antolatzea posible den ikertu beharra dago, baita ondorio immunologiko latzak ekiditeko bitartekoak ote dauden ere. Baldintza bi horiek betetzeko erarik balego, gure partez ez legoke xenotransplanteak gizakiengan klinikoki saiatzeko oztopo etiko latzik. Alotransplanteen kasuan gertatu bezala, berme batzuk badaude teknika honi bere egokitasuna azalertzeko aukera eman beharko litzaioke, aurrez epaitu gabe.

Hein berean, saiakuntza klinikoekin has-teko jarri ditugun baldintza biak betetzen ez badira (edo zehatzago esanda, betetzen ez diren bitartean), xenotransplanteak gizakiekin saiatzearen aurka gaude zeharo. Xenotransplanteen saiak berehala, hau da, berme horiek gabe, hastearen alde dauden interesak oso garbi ez direlako susmoan gaude. Harrenbeste interes ekonomiko eta horrenbeste zalantza zientifiko tartean direla, saiakuntza klinikoetara boluntario aurkeztu diren hainbat pertsonari zer informazio eta zer itxaropen eman dieten jakin nahiko genuke guztiok. ▣